

Del 1 - Teori

Metodisk domsanalyse av HR-2021-2276-A

1. Innledning

Den juridiske metodelæren har vært i en konstant utvikling, spesielt i løpet av de siste 50 årene. Mye av den henholdsvis nyere utviklingen kan tilknyttes Thorstein Eckhoff sin metodelære. Eckhoff presenterte et betydelig mer åpent rettskildebilde som åpnet for at flere ulike rettskildefaktorer kunne inngå i rettsanvendelsen. Eckhoff sin aveiningsmodell åpnet blant annet for at forarbeider fikk en større rolle i retten. Tidligere, under Augdahls tid, var det i hovedsak kun lovtekst og rettsedvane som ble tillagt vekt. Endringen i metodelæren kommer også tydelig frem i HR-2021-2276-A gjennom Høyesterett sin ordlydstolkning, bruk av forarbeider, og forvaltningspraksis.

1.1. Oppgavens formål og avgrensning

I det følgende vil det foretas en analyse av HR-2021-2276-A i et metodisk perspektiv, med hovedvekt på Høyesterett sin argumentasjon i avsnittene 26 til 52. Analysen vil ha spesielt fokus på Høyesteretts ordlydstolkning, bruk av forarbeider og bruk av forvaltningspraksis. Begrunnet i oppgavens formål, vil besvarelsen avgrenses imot inngående diskusjoner tilknyttet dommens materielle spørsmål.

1.2. Overordnet om dommen

Saken gjelder en ung kvinne, "A", sin søknad om uføretrygd grunnet psykiske og somatiske lidelser. I korte trekk ble saken initiert av at "A" fremsatte krav om uføretrygd som ung ufør for NAV. NAV fattet vedtak om uføretrygd, men ikke etter særreglene for unge uføre. Saken startet som en klage rettet til NAVs klageinstans, gikk så til Trygderetten, videre til lagmannsretten, og endte med at staten anket dommen til Høyesterett. I den foreliggende dommen overprøver HR trygderettens kjennelse. Høyesterett konkluderer enstemmig (5-0) med å gi staten medhold.

1.3. Sakens problemstillinger

Saken reiser i hovedsak to spørsmål. Det første spørsmålet er om vilkårene for å tilkjenne uføretrygd etter særreglene for unge uføre er oppfylt. Det andre spørsmålet er hvordan inntekt før uførhet skal fastsettes. Avsnittene som oppgaven tar for seg omhandler det første hovedspørsmålet. Det andre spørsmålet vil følgelig ikke redegjøres for.

Det første spørsmålet beror hovedsaklig på en vurdering av folketrygdlovens § 12-13. Det fremgår av folketrygdlovens § 12-13 at "For et medlem som har blitt ufør før fylte 26 år på grunn av en *alvorlig* og varig sykdom, skade eller lyte som er *klart dokumentert*, er minsteytelsene som nevnt i andre ledd henholdsvis 2,66 og 2,91 ganger grunnbeløpet" (egne kursiveringer). Bestemmelsen oppstiller et alvorlighetsvilkår, og det er i hovedsak dette vilkåret som er problematisert i saken. Vilkåret reiser også underordnede rettsspørsmål. For

det første må begrepet "alvorlig" tolkes. Deretter hvordan alvorlighet skal *måles*.

2. Analyse

2.1. Domstolenes kompetanse i saken

Det følger av sikker sedvanerett at domstolene har både en rett og plikt til å prøve vedtak fattet av forvaltningen. Prøvingsretten er også kodifisert i Grl. § 89, som tilsier at prøvingsretten er konstitusjonelt hjemlet. Utgangspunktet er at domstolene har full prøvingskompetanse, men maktfordelingsprinsippet setter en skranke for overprøvingen av forvaltningsavgjørelser som er underlagt skjønn.

I den foreliggende saken starter HR med å vurdere hvor langt prøvingsretten strekker seg i den konkrete saken. Dommer Falch uttaler i dommens avsnitt 26 at domstolene har full prøvingsrett i saken, ettersom vedtaket ble truffet under lovbundet skjønn. Falch understreker imidlertid at vilkårene om medisinsk alvorlighet mv. krever medisinskfaglige vurderinger, jf. avsnitt 26. Uttalelsen tilsier at domstolene må vise tilbakeholdenhet ettersom vedtaket bærer preg av faglig skjønn. Den initielle vurderingen foretatt i avsnitt 26 setter rammene for den videre vurderingen til HR.

2.2. Alvorlighetsvurderingen - folketrygdloven § 12-13

Som nevnt under pkt. 1.3 reiser saken et overordnet spørsmål om vilkåret "alvorlig" i folketrygdlovens § 12-13. "Alvorlig" er et sentralt tilleggsvilkår for at A skal ha rett på uføretrygd etter særreglene for unge uføre. A og staten er prinsipielt uenige i hvordan vilkåret om "alvorlig" skal tolkes. A anfører på sin side at tilleggsvilkåret om "alvorlig" oppstiller et skjerpet årsakskrav. A anfører videre at hun oppfyller kravet, ettersom sykdommene hennes har resultert i at hun har en betydelig lavere fungeringsnivå i arbeidsliv og dagliglivet. Staten motsetter seg anførselen, og mener derimot at "alvorlig" må tolkes i henhold til sykdommens alvorlighetsgrad, ikke den opplevde personlige påvirkningsgraden.

2.3. Alvorlighetsvurderingen - bruk av forarbeider

For å avgjøre tolkningsspørsmålet begynner HR med å tolke rettskildefaktorene i snever forstand, i Boe sin terminologi. Den første rettskildefaktoren HR ser til er forarbeidene, jf. avsnitt 33. HR tar først for seg Ot.prp.nr.8 (1996–1997) side 14, som ble fremlagt av departementet i forkant av folketrygdloven § 12-13 sin utforming og den lovfestede presiseringen av alvorlighetsvilkåret. En spesielt viktig uttalelse fra forarbeidene for den videre tolkningsprosessen er at "Meningen er å innskjerpe kravet til lidelsens omfang i forhold til dette", jf. Ot.prp.nr.8 (1996-97) s. 14, og dommens avsnitt 35. Uttalelsen fra forarbeidene trekker klart i retning av at begrepet "alvorlig" skal tolkes som et krav til sykdommen som sådan, ikke hvordan den utarter seg i individets dagligliv og arbeidsliv.

Det må imidlertid presiseres at forarbeidene som HR viser til i avsnittene 32 til 35 er odelstingsproposisjoner, i.e., lovforslag. En Ot.prp vil generelt ha lavere rettskildemessig rang

(i rettspositivistisk forstand) enn for eksempel Innst., som har en høyere grad av demokratisk forrang. Generelt sett er også forarbeider en omdiskutert rettskildefaktor innenfor metodelæren, spesielt på områder der loven byr på tolkningstvil. Av betydning er det også om man er innenfor eller utenfor legalitetsprinsippets kjerne, jf. fjordlaksprinsippet. Økonomiske rettigheter sies å være i et mellomstadium, som er hva den foreliggende saken gjelder.

Det foreligger imidlertid en viss konsensus om at forarbeider bør tillegges tyngre vekt der de har en oppklarende, og harmoniserende funksjon. HR har presisert dette tidligere, især i HR-2009-975-A, hvor det i avsnitt 100 ble uttalt at "Når lovens ordlyd gir rom for flere tolkningsalternativer, vil klare uttalelser i forarbeidene normalt måtte tillegges stor vekt. Det gjelder ikke minst i et tilfelle som dette hvor uttalelsene er gjentatt flere ganger i ulike forarbeider over tid".

HR ser ut til å oppfølge uttalelsen i den foreliggende dommen, ved å først understreke lovforslagets demokratiske legitimitet. Førstvoterende uttaler, "Stortingsflertallet sluttet seg til dette. Flertallet i sosialkomiteen delte regjeringens oppfatning (...)", jf. avsnitt 36.

Videre ser HR til Innst.O.nr.46 (1996–1997) side 13. Som redegjort for ovenfor er innstillinger generelt av høyere demokratiske rang enn Ot.prp. I Innst.O.nr.46(1996-97) står det at "Når Regjeringen vil legge mer vekt på lidelsens alvorlighetsgrad i den medisinske vurdering, så er det et standpunkt som deles av flertallet". HR tolker uttalelsen i snever forstand, og tolker det slik at "alvorlig" må sees i lys av sykdommen som sådan, ikke i lys av dens individuelle virkning.

Det foreligger ingen motstrid mellom forarbeidene, og HR harmoniserer følgelig de to tolkningene i snever forstand. I avsnitt 38 harmoniserer HR tolkningene, og uttaler at "Alvorlighetsvilkåret peker med andre ord ikke mot et skjerpet årsakskrav, slik A har gjort gjeldende. Vilkåret må forstås slik at det skjerper kravet til den medisinske lidelsen". Tolkningsresultat kan kategoriseres som presiserende, i Boe sin terminologi.

2.4. Alvorlighetsvurderingen - Bemerkninger om ordlydstolkningen

Et interessant punkt å merke seg ved HR sin vurdering av alvorlighetsgraden, er at forarbeidene tolkes i snever forstand, uten at det innledningsvis foretas en isolert ordlydstolkning av folketrygdlovens § 12-13.

Lovens ordlyd har demokratisk legitimitet som rettskildefaktor med konstitusjonell hjemmel i Grl. § 76 m.m. HR har også uttalt i en rekke dommer at lovens ordlyd alltid skal være utgangspunktet for vurderingen. Til tross for at ordlyden i folketrygdloven § 12-13 er uklar, foretar ikke HR en eksplisitt ordlydstolkning av bestemmelsens ordlyd isolert.

Begrepet "alvorlig" bærer imidlertid preg av medisinskfaglig skjønn. Som nevnt under punkt 2.1 må HR utvise tilbakeholdenhet ved slike overprøvinger, begrunnet i bl.a. maktfordelingsprinsippet. HR gir som nevnt også eksplisitt uttrykk for dette i dommens avsnitt 26. Spesielt i tilfeller der et vilkår beror på et visst skjønn, kan en ordlydstolkning til en viss

grad overlappe med overprøving av skjønnnet. Dette kan begrunne hvorfor HR utalter den isolerte ordlydsvurderingen av "alvorlig", og heller ser direkte til forarbeidene.

Ved utformingen av rettsregelen i avsnitt 47 presiserer imidlertid HR at de legger "(...) størst vekt på lovteksten sett i sammenheng med lovforarbeidene", selv om ordlyden ikke har vært tolket isolert i snever forstand.

Momentet i dommen kan tydeliggjøre det nyanserte, og tildels utfordrende samspillet mellom forvaltningens skjønn, og den tradisjonelle metodelæren.

2.4. Alvorlighetsvurderingen og bruk av forvaltningspraksis

Forvaltningspraksis er generelt en omdiskutert rettskildefaktor, også innenfor trygderetten. Det foreligger imidlertid en nokså klar konsensus om at trygderettspraksis, og forvaltningspraksis generelt, kan tillegges vekt der den gir uttrykk fast og konsistent praksis. Utgangspunktet ble tydelig presisert i Rt. 2005 s. 1757, der dommer Skoghøy i avsnitt 45 uttalte at "Dette reiser spørsmål om hvilken rettskildemessig verdi avgjørelser av Trygderetten skal tillegges. Etter mitt syn må avgjørelser av Trygderetten tillegges vekt i den utstrekning de kan tas som uttrykk for eller har gitt seg utslag i en fast og konsistent praksis. Det som måtte være uttalt i den enkelte avgjørelse, kan derimot ikke tillegges selvstendig rettskildemessig betydning". Det er også av spesiell interesse at uttalelsen også omhandlet hvordan vilkår i folketrygdloven (især § 13-3) skulle tolkes.

I den foreliggende dommen viderefører HR dette, ved å understreke at "Det foreligger en omfattende praksis fra Nav og Trygderetten", før det vises til konkrete uttalelser, jf. avsnitt 43.

HR ser deretter på ulike uttalelser fra praksis, men del-konkluderer med at "Det er likevel vanskelig å peke på generelle trekk i den trygderettspraksis som er presentert for Høyesterett. Inntrykket er at vurderingene først og fremst er nokså konkrete og knyttet til omstendighetene i den enkelte sak", jf. avsnitt 45. Uttalelsen står i sammenheng med konsensusen om når forvaltningspraksis kan tillegges verdi som rettskildefaktor.

3. Konklusjon

TIDSNØD

Del 2 - Praktikum

Spørsmål 2a) Vilklårene for folketrygdloven § 12-13 tredje ledd

Twisten står mellom Kenneth Rask (heretter KR) mot staten v/NAV.

Det overordnede spørsmålet er om vilklårene for forhøyet minsteytelse etter folketrygdloven § 12-13 tredje ledd er oppfylt.

Det følger av § 12-13 tredje ledd at "For et medlem som har blitt ufør før fylte 26 år på grunn av en alvorlig og varig sykdom, skade eller lyte som er klart dokumentert, er minsteytelsene

som nevnt i andre ledd henholdsvis 2,709 og 2,959 ganger grunnbeløpet".

Bestemmelsen oppstiller fire kumulative vilkår for at forhøyet minsteytelse skal kunne tildeles.

Som inngangsvilkår kreves at søkeren er ufør i folketrygdlovens forstand. For det andre må søkeren ha blitt ufør før vedkommende har fylt 26 år. For det tredje må det foreligge en "alvorlig" og "varig" sykdom. For det fjerde må den alvorlige og vare sykdommen kunne dokumenteres "klart".

Innledningsvis er det hensiktsmessig å presisere domstolenes kompetanse i saken.

Domstolene har prøvingskompetanse for vedtaket med hjemmel i trygderettsloven § 26 (3). Utgangspunktet for prøvingen er at domstolene har full prøvingsrett der vedtaket er fattet med hjemmel i lovbundet kompetanse. Det må imidlertid utvises tilbakeholdenhet ved prøving av vilkår som er underlagt skjønn. HR har tidligere vurdert det konkrete omfanget av prøvingsretten for vedtak fattet med hjemmel i folketrygdlovens § 12-13. I HR-2021-2276-A uttaler HR at "Fordi vedtaket som er til prøving fullt ut er lovbundet, er det her ingen begrensninger i domstolenes kompetanse. Men domstolene må likevel være tilbakeholdne i overprøvingen av Trygderettens medisinskfaglige vurderinger", jf. avsnitt 26. Dette vil legges til grunnet i den videre vurderingen av vilkårene.

Bestemmelsens vilkår vil vurderes separat i det følgende, med de begrensninger som følger av prøvingskompetanen.

Det første inngangsvilkåret om at søkeren må være ufør er klart innfridd. Det fremgår av faktum at KR fikk innvilget 100 prosent uføretrygd i mai 2024. Følgelig er det uomtvistelig at KR er ufør i lovens forstand.

Det neste vilkåret er at søkeren må ha blitt ufør før fylte 26 år.

Faktum opplyser ikke eksplisitt om KR sin alder. Det opplyses imidlertid om at KR er født i mars 1994, og at uføretidspunkt ble satt til september 2019. Det har følgelig gått 25 år og 6 måneder. Tidspunktene tilsier at KR at 26 år i september 2019.

Ordlyden av "før fylte 26 år" er klar. Ordlyden av "før" tilsier at det ikke er snakk om året man fyller 26, men derimot frem til man fyller 26.

Den mest nærliggende konklusjonen er at KR teknisk sett ikke ble ufør før fylte 26 år. Følgelig vil ikke vilkåret være innfridd.

Dette er imidlertid kun basert på det uføretidspunkt som NAV satt.

Vilkåret om uføretidspunkt er imidlertid fullstendig lovfestet i folketrygdloven § § 12-8.

At uføretidspunkt-vurderingen er fullstendig underlagt lovbundet kompetanse tilsier full prøving.

Vilkåret om uføretidspunkt vil følgelig prøves i det følgende.

Det fremgår av folketrygdloven § 12-8 første ledd at "Uføretidspunktet er tidspunktet da inntektsevnen ble varig nedsatt".

Ordlyden i bestemmelsen tilsier at uføretidspunktet kan være lenge før uførhet rettslig konstateres, så lenge inntektsevnen ble nedsatt, og forholdt seg slik.

Faktum opplyser om at KR har hatt betydelige konsentrasjonsvansker siden barmeskolen, med utredning i 2009, da KR var 15 år gammel.

Det opplyses videre i faktum om at KR var i arbeid fra 2013-2019, men at arbeidsforholdene var kortvarige, hvorav ingen varte i mer enn noen måneder. KR uteble fra vakter, mistet oversikten over arbeidsoppgavene, og kom i konflikt med arbeidsgiver. Det siste arbeidsforholdet opphørte høsten 2019, som er da NAV konstaterte uføretidspunktet.

2019 var imidlertid ikke første gang KR mistet jobben grunnet vanskene sine, kun den siste. At KR ikke var i fast eller langvarig jobb, men derimot allerede hadde begynt å miste jobber i 2013 kan tale for at uføretidspunktet burde ha vært satt tidligere enn 2019.

På den andre siden klarte KR å få flere ulike jobber etter å ha mistet de tidligere i løpet av årene mellom 2013 og 2019, som taler for at han fortsatt hadde en inntektsevne til en viss grad.

Bestemmelsens ordlyd oppstiller imidlertid ingen krav til mistet inntektsevne. Ordlyden krever nedsatt inntektsevne.

Å ikke ha en langvarig jobb, men derimot miste flere jobber grunnet manglende evne til å utøve grunnleggende arbeidsoppgaver og forventninger, som å møte til tiden, kan ikke omtales som å ha en fullstendig inntektsevne.

Det er også klart at inntektsevnen ikke forbedret seg, men derimot ble svekket imellom årene 2013 til 2019.

Selv om det er uklart nøyaktig når inntektsevnen til KR ble langvarig nedsatt, taler de tungtveiende opplysningene i sakens faktum for at det var før 2019, men nærmere 2013.

Basert på at situasjonen som startet i 2013 ikke forbedret seg, ville det vært mer nærliggende å konstatere uføretidspunkt til 2013.

Ettersom KR fylte 26 år i mars 2019, ville han vært under 26 år på uføretidspunktet.

Dette tilsier at uføretidspunktet er feilvurdert av NAV.

Vilkåret anses følgelig innfridd.

Neste spørsmål er om sykdommen er alvorlig og varig.

Ordlyden av "alvorlig" tilsier at det foreligger en høy terskel for å konstatere vilkåret innfridd.

Ordlyden av "alvorlig" i kontekst av sykdom tilsier også at vurderingen bærer preg av medisinskfaglig skjønn. Av den grunn vil overprøvingen av vilkåret være tilbakeholden når det kommer til NAVs vurdering av medisinske forhold. Det som imidlertid kan prøves, er lovforståelsen, subsumsjonen og bevisbedømmelsen.

Statens anførsel om at domstolene ikke har kompetanse til å overprøve NAVs vurderinger av medisinske forhold kan følgelig ikke føre helt frem, til tross for at det skal utvises en viss

tilbakeholdenhet.

Hva som ligger i folketrygdloven § 12-13 sitt alvorlighetsvilkår er vurdert av HR i HR-2021-2276-A. For en nærmere redegjørelse av dommens faktum og HR sin vurdering henvises det til oppgavens del 1, og vil ikke gjentas her.

I avsnitt 48 uttalte HR at "Ved avgjørelsen av om det foreligger «alvorlig ... sykdom» etter folketrygdloven § 12-13 tredje ledd første punktum, må det etter min mening tas utgangspunkt i den medisinske lidelsen. Det er dens alvorlighet som skal bedømmes".

Fra uttalelsen kan det utledes at alvorlighetsvilkåret skal vurderes på en henholdsvis objektiv måte, og ikke ut ifra virkningen det har på vedkommende med sykdommen.

HR uttaler videre at "Jeg peker her på at det var et mål å utelukke yngre personer med mer diffuse og sammensatte problemer. Dette vil typisk omfatte dem med problemer i et omfang som ikke lett lar seg forene med den konstaterte medisinske lidelsen".

Fra uttalelsen kan det utledes at det er sykdommen og dens alvorlighetsgrad som skal vurderes som sådan, ikke det sammensatte, og mer individuelle årsaksbildet.

I KR sin sak er den medisinske diagnosen hans ADHD av lett til moderat grad, og "uspesifisert angstlidelse".

Det legges til grunn at DPS sine medisinskfaglige vurderinger angående diagnose og grad ikke kan overprøves av den dømmende makt.

Til tross for at KR klart har hatt betydelige, og klart også alvorlige problemer, må ADHD og angstlidelsen vurderes som sådan, ikke opp imot KR sin opplevelse og arbeidsevnen det har resultert i for ham.

ADHD er en relativt vanlig diagnose, som også legges til grunn i faktumet. Ordlyden av "alvorlig" taler for en høyere terskel enn det som er å anse som relativt vanlig. Tungtveiende momenter taler følgelig imot at ADHD oppfyller alvorlighetsvilkåret i lovens forstand. Videre spesifiseres det at ADHD diagnosen er av lett til moderat grad, som senker alvorlighetsgraden ytterligere.

Når det kommer til angstlidelsen opplyser ikke faktum om dens konkrete grad. Det kan imidlertid fortsatt presiseres at angst også er en relativt vanlig sykdom, især blant yngre.

Isolert sett oppfyller verken ADHD- eller angst-diagnosen alvorlighetskravet.

Det følger imidlertid av rettspraksis at bedømmelsen av alvorligheten skal skje samlet, slik også KR anfører, jf. HR-2021-2276-A.

Ettersom ingen av diagnosene som sådan er alvorlige i lovens forstand, og det kun er snakk om to, taler ikke tungtveiende grunner for at den samlede vurderingen skulle gitt et annet utfall.

Delkonklusjonen blir følgelig at alvorlighetsvilkåret ikke er oppfylt.

Ettersom vilkårene i folketrygdloven § 12-13 er kumulative, vil det på dette punktet være mulig

å konkludere med at vilkårene for forhøyet minsteytelse ikke er oppfylt.

Det siste vilkåret om dokumentasjon vil fortsatt vurderes subsidiært, ettersom det er anført av begge parter.

Ordlyden av "klar dokumentasjon" er ikke uttømmende. Ordlyden av "klar" taler imidlertid for at dokumentasjonen bør være entydig og over all rimelig tvil. Ordlyden av "dokumentasjon" er også vag, som tilsier at det ikke stilles strenge formmessige krav til hva som kan anses som dokumentasjon. Sammensatt kan "klar" og "dokumentasjon" tale for at flere former for dokumentasjon skal vektlegges, så lenge det samlet sett gir et tydelig bilde av sykdomsbildet.

Begrunnet i ordlyden kan følgelig ikke statens anførsel om at dokumentasjon før fylte 26 år ikke føre frem. Så lenge dokumentasjonen samlet sett bidrar til å gi et helhetlig bilde av sykdommen, bør tidligere dokumentasjon også tas med i vurderingen.

Faktum opplyser om at KR har slitt med konsentrasjonsvansker helt siden barneskolen, som resulterte i en PPT utredelse med rapporter som bekreftet problemene. Det opplyses også om at KR hadde et betydelig fravær i løpet av videregående. Jobbhistorikken hans i årene 2013 til 2019 kan også bidra som dokumentasjon.

Om den nyere dokumentasjonen foretatt av DPS vil ikke vurderes, ettersom ingen parter har bestridt at det regnes som klar dokumentasjon i saken.

Helhetlig sett taler tungtveiende grunner for at det foreligger klar dokumentasjon på sykdommene.

Konklusjonen er at alle vilkårene utenom alvorlighetskravet for forhøyet minsteytelse etter folketrygdloven § 12-12 er oppfylt.

Spørsmål 2b) Utredningsplikten

Twisten står mellom KR og staten.

Rettsspørsmålet er om NAV-klageinstans sitt vedtak er mangelfullt utredet.

KR har påberopt forvaltningsloven § 17 som rettsgrunnlag. Staten har anført at folketrygdloven § 21-3 gir KR en plikt til å legge frem den nødvendige dokumentasjonen.

Utgangspunktet i forvaltningsretten er at særregler har forrang for alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Det første spørsmålet er følgelig om folketrygdloven § 21-3 er en særregel med forrang for fvl. § 17.

Det følger av folketrygdloven § 21-1 at "Forvaltningsloven gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i dette kapitlet".

Følgelig gjør forvaltningslovens § 17 om den alminnelige utredningsplikten seg gjeldende for saken, med tillegg til eventuell særlovgivning som følger av folketrygdlovens § 21-3.

Bestemmelsene må følgelig sees i sammenheng.

Det fremgår av fvl. § 17 at "Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes".

Bestemmelsen regulerer forvaltningens alminnelige utredningsplikt.

Ordlyden er vag, og presisert ytterligere i både forarbeidene og i rettspraksis.

Det følger av NUT 1958: 3 side 161 at "Formålet med saksforberedelsen er å skaffe til veie alt det materiale av faktisk og rettslig art som er nødvendig for sakens avgjørelse".

Fra uttalelsen sett i tråd med lovens ordlyd kan det utledes at det sentrale spørsmålet for å vurdere om utredningsplikten er oppfylt, er om forvaltningen har alle opplysninger og dokumenter som er *nødvendig* for å fatte et riktig vedtak.

Hva som er nødvendig avhenger av den konkrete sak og vilkårene og vurderingsmomentene hjemmelen oppstiller.

Innholdet i forvaltningslovens § 17 gir altså forvaltningen en plikt ovenfor privatpersonen, og i utgangspunktet ikke motsatt.

Det følger av folketrygdloven § 21-3 at "En person som krever en ytelse, plikter å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendige for at Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer, eller Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten skal kunne vurdere om vedkommende har rett til ytelsen".

Ordlyden taler for at det derimot er ytelsesmottakeren som har hovedansvar for å gi forvaltningen nødvendige opplysninger.

Det sentrale vurderingsmomentet om "nødvendighet" er likevel likt for begge bestemmelsene.

Sett i sammenheng foreligger det en større plikt for den privat ovenfor forvaltningen når det gjelder utredningsplikten på trygderettens område. At den private har en større plikt i forhold til i den alminnelige forvaltningsretten, betyr imidlertid ikke at forvaltningens utredningsplikt bortfaller. Bestemmelsene er ikke i motstrid, og må dermed sees i sammenheng. KR har en plikt ovenfor forvaltningen, og forvaltningen har en plikt ovenfor KR.

Det første spørsmålet blir følgelig om KR har gitt de nødvendige opplysningene og dokumenter for vedtaket.

Det fremgår av faktum at KR hadde vist til PPT-rapportene og BUP-henvisningen, samt tilbudt seg å bidra til å fremskaffe dokumentene.

Det er klart at KR har oppfylt kravene oppstilt av folketrygdloven § 21-3.

Spørsmålet blir deretter om NAV-klageinstans har oppfylt sin side av utredningsplikten.

Faktum opplyser imidlertid om at NAV ikke innhentet dokumentene, erklæring fra spesialist, eller fulgte opp KR sitt tilbud.

Spørsmålet er imidlertid om de manglende opplysningene var "nødvendige".

Hva som er nødvendig informasjon for å treffe et vedtak beror på hjemmelen vedtaket treffes i.

I saken gjaldt det klage på vedtak truffet med hjemmel i folketrygdloven § 12-13 tredje ledd. Som tidligere diskutert, stiller bestemmelsen vilkår om at saken er "klart dokumentert". Det er på det rene at et slikt beviskrav skjerper behovet for dokumentasjon og opplysninger. Følgelig taler de tungtveiende argumentene for at det foreligger brudd på utredningsplikten. Konklusjon: NAV-klageinstans sitt vedtak er mangelfullt utredet.

Spørsmål 2c) usaklig forskjellsbehandling

Tvisten står mellom KR og staten.

Det overordnede rettsspørsmålet er om KR sine anførsler om usaklig forskjellsbehandling kan føre frem.

Forbudet mot usaklig forskjellsbehandlet har konstitusjonell hjemmel i Grl. § 98, og dels i EMK artikkel 14.

Det følger av Grl. § 98 andre ledd at "Intet menneske må utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling".

Ordlyden av "usaklig" tilsier at *saklig* forskjellsbehandling generelt er tillat dersom den er saklig begrunnet. Hva som er "saklig" i den enkelte sak må vurderes konkret ut ifra vedtaket hjemmelsgrunnlag, formålsbestemmelser, og sakens faktum.

Videre innebærer ordlyden av "forskjellsbehandling" et vilkår om kvalifisert sammenlignbare tilfeller for at det skal kunne konstateres forskjellsbehandling. Dersom to tilfeller ikke er like, er det heller ikke forskjellsbehandling at de gir ulikt resultat.

Faktum opplyser om at KR sin fetter, Martin Rask (heretter MR) fikk innvilget uføretrygd som ung ufør av et annet NAV-kontor.

Faktum opplyser videre om at MR hadde diagnosen ADHD av moderat til alvorlig grad, og mottok diagnosen som 16-åring, med løpende dokumentasjon gjennom ungdomsårene. MR fikk i likhet med KR et rusproblem, men for MR oppstod rusproblemet etter han hadde fylt 26.

En sentral og tydelig forskjell mellom MR og KR sine saker, er at MR har "moderat til alvorlig" ADHD, hvorav KR har ADHD av "lett til moderat" grad. Forskjellen er av stor betydning, ettersom alvorlighet er et sentralt vilkår i folketrygdloven § 12-13. At ordet "alvorlig" direkte inngår i MR sin diagnose kan også forklare hvorfor han fikk forhøyet minsteytelse, og ikke KR.

Videre er det av sentral betydning at MR sitt rusproblem oppstod etter fylte 26 år, og at KR sitt oppstod før. Folketrygdloven § 12-13 legger opp til en vurdering av forholdene før fylte 26 år, ikke etter. At rusproblemet inngikk i KR sin vurdering og ikke i MR sin er følgelig ikke et utslag av forskjellsbehandling.

Det er klart at tilfellene ikke er kvalifisert sammenlignbare.

Det er også klart at det er en saklig grunn bak hvorfor rusproblemet inngikk i KR sin vurdering, men ikke MR sin vurdering.

Følgelig fører ikke KR sine anførsler om usaklig forskjellsbehandling frem.

Subsidiært anfører staten at ett enkeltvedtak ikke etablerer forvaltningspraksis, og at et eventuelt uriktig resultat vedtak i en annen sak ikke gir krav på samme resultat, dette grunnet at vedtak fattet etter § 12.13 er lovbundne.

Det er på det rene at et enkeltvedtak ikke kan etablere forvaltningspraksis, ettersom praksis må være fast og langvarig for å være bindende. Mer inngående diskusjon rundt forvaltningspraksis som bindende rettskilde er foretatt under besvarelsens del 1, og det henvises til den, og vil ikke gjentas her.

På den andre siden, innebærer forbudet mot usaklig forskjellsbehandling at henholdsvis like saker skal behandles likt. Prinsippet ble blant annet eksplisitt uttrykt i HR-2019-273-A, der førstvoterende uttalte at "Det er et grunnleggende forvaltningsrettslig prinsipp at like tilfeller skal behandles likt", og videre at "Likebehandlingsprinsippet gjelder imidlertid ikke bare i tilfeller hvor forvaltningen utøver et såkalt fritt skjønn. Det kan i prinsippet også tenkes å slå inn ved anvendelse av rettsanvendelsesskjønn", jf. avsnitt 68.

Staten sine subsidiære anførsler fører følgelig ikke frem.

Spørsmål 2d) Feil og vedtakets gyldighet

Twisten står mellom KR og staten.

Det overordnede spørsmålet er hva som er konsekvensen av feilene som har blitt gått for vedtakets gyldighet.

Virkingen av feil avhenger av hvilke feil som er begått.

Den sentrale feilen som har blitt begått er bruddet på utredningsplikten.

Utredningsplikten er en saksbehandlingsregel, og dermed kan det konstateres at vedtaket har en prosessuell mangel.

Utgangspunktet for prosessuelle mangler er at det skal foretas en innvirkningsvurdering etter forvaltningslovens § 41.

Det følger av forvaltningslovens § 41 at "Er reglene om behandlingsmåten i denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven ikke overholdt ved behandlingen av en sak som gjelder enkeltvedtak, er vedtaket likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold".

Regelen er en gyldighetsregel, og ikke en ugyldighetsregel. Bestemmelsen kan følgelig kan ikke tolkes antitetisk.

Det sentrale vurderingsmomentet i bestemmelsen er om feilen kan ha innvirket på vedtaket.

Hvilken terskel som foreligger for å konstatere innvirkning er vag i ordlyden.

I rettspraksis har HR uttalt at det må foreligge "en reell mulighet for at feilen har fått betydning for vedtakets innhold", jf. Reinøya dommen avsnitt 97.

Spørsmålet blir følgelig om det er en reell mulighet for at feilen har fått betydning for vedtakets innhold.

Vurderingen i denne konkrete saken blir delvis overlappende med de tidligere vurderingene om kravet til klar dokumentasjon og utstrekningen av sakens utredningsplikt. Som konstatert under de tidligere oppgavene, var det et sentralt vilkår for saken at det forelå klar dokumentasjon, noe NAV ikke hadde innhentet.

Betydningen av utredningsplikten var følgelig sentral i saken.

Som redegjort for under oppgave 2a, var imidlertid ikke vilkåret om alvorlighet innfridd, jf. folketrygdloven § 12-13.

Ettersom det hovedsaklig var alvorlighetsvilkåret som ikke ble ansett oppfylt, er det også mulig at vurderingen ville blitt annerledes med riktig utredning.

Til tross for at det foreligger noe usikkerhet, er det ikke mulig å utelukke at feilen hadde betydning på vedtaket med sikkerhet.

Følgelig må det foretas en interesseaveining.

Sentrale vurderingsmomenter i interesseaveiningen er om parten har innrettet seg etter vedtaket, om parten selv er å bebreide for feilen eller har vært kjent med den, om ugyldighet er til gunst eller skade for parten eller andre, hva slags feil som er begått, og hvor grov feilen er, og hvor lang tid som er gått.

I den foreliggende saken er det spesielt sentralt typen feil og hvor grov den er, og vil utgjøre det sentrale vurderingsmomentet.

Utredningsplikten er en sentral forvaltningsrettslig regel som er begrunnet i tungtveiende rettssikkerhetshensyn, og formålet om trygg forvaltning. Dette kan tilknyttes prevensjonshensynet, som trekker i retning av at vedtaket bør kjennes ugyldig.

Brudd på utredningsplikten kan imidlertid skje i forskjellige grader.

I den foreliggende sak er det snakk om unnlatelse av å innhente PPT-rapporter, BUP-henvisning, samt at alvorlighetsvurderingen ble gjort uten spesialisterklæring og uten rådgivende lege.

De tungtveiende rettssikkerhetshensynene taler for ugyldighet.

Konklusjon: Konsekvensen av feil som er blitt begått er at vedtaket kjennes ugyldig.

